

Synagogy v plamenech

Křišťálová noc 1938 v českém pohraničí

Severočeské muzeum v Liberci
13. 9. – 31. 12. 2013

PRACOVNÍ LISTY – doplnění pro práci v hodině

Určeno pro 2. stupeň ZŠ a střední školy.

Součástí pracovních listů jsou i pokyny pro učitele a další pracovní listy a náměty pro navazující práci v hodině. Pracovní listy jsou volně stažitelné na www.muzeumlb.cz.

Vypracovala Alena Černá

ČÁST 1 – NORIMBERSKÉ ZÁKONY

ZADÁNÍ

Přečtěte si znění vybraných odstavců Norimberských zákonů, přijatých NSDAP 15. září 1935 v Norimberku, a prohlédněte přiloženou tabulku z prováděcího nařízení k zákonu o říšském občanství. Dále postupujte podle úkolů.

Doplnění ke znění zákonů 1

Norimberské zákony vedly mimo jiné k tomu, že se takřka přes noc stalo soužití mnohých smíšených partnerských dvojic trestným činem. Krátce trvající vztahy většinou tento tlak nevydržely a páry se rozešly. I pro dlouhodobější a pevný vztah to byla těžká zkouška. Mnoho párů situaci řešilo tak, že se navenek rozešly, ale potají se scházely dále. Smíšená manželství, která vznikla před vydáním zákonů, ale překvapivě vydržela. Podle dostupných údajů se rozvedlo jen 7 % párů.

Podle Norimberských zákonů byl většinou za pohlavní styk smíšeného páru trestán muž, a ne žena, nehledě na rasový původ. Rozdíl však byl ve výši trestů. Německý občan často vyvázl jen s pokutou, člověk označený Norimberskými zákony za žida dostal vězení. Často docházelo k tomu, že žena byla také zatčena, ale po dlouhém držení ve vazbě byla propuštěna bez dalšího potrestání. Z tohoto důvodu se většinou smíšený vztah pokoušel ukončit právě muž.

Otázky k zamyšlení

Jak byste se v dané situaci možná zachovali vy? Rozešli byste se s partnerem či partnerkou židovského původu? Jak by se situace změnila, kdybyste byli vy označeni za židy a žili ve smíšeném páru? Dá se vůbec rozhodnutí dvou lidí v takové situaci posuzovat? Co všechno mohlo jejich rozhodnutí ovlivnit?

Jaká je situace dnes? Rozhoduje někdo třetí za milenecké páry, zda spolu mohou být, či se musí rozejít?

Doplnění ke znění zákonů 2

O tom, jestli je člověk žid, nebo není, nerozhodoval on sám, ani nebylo směrodatné jeho náboženské přesvědčení. Rozhodly za něj úřady. Pro potřeby zákona vznikl celý nový systém posuzování této skupiny založený na příslušnosti k židovské obci až do generace prarodičů. Bylo vytvořeno několik kategorií židovství, které také určovaly, jaká bude mít daná osoba práva. Nejvyšší stupeň byl plný žid, potom míšenec prvního stupně, tedy poloviční žid, a míšenec druhého stupně, čtvrtinový žid. Lidí označených za plné židy se dotýkala všechna protižidovská opatření v plném rozsahu. Míšenci prvního stupně byli omezováni (např. v oblasti sňatků a výběru povolání), ale nebyli internováni v koncentračních táborech. Pro míšence druhého stupně platila také jistá opatření, avšak všeobecně se počítalo s jejich zařazením do společnosti, dokonce byli odváděni do Wehrmachtu. Otázky zařazení osob k danému stupni židovství byly obecně velmi složité a bylo k nim vydáno několik prováděcích nařízeních.

K tomu, abyste prokázali svůj původ, bylo potřeba nahlédnout do matriky. Proto se, oproti dalším druhům židovských písemností, dochovalo tolik židovských matrik.

Svůj původ museli prokazovat i říšští občané – dostávali potvrzení o „čistotě“ své krve.

Vyloučení některých osob ze společnosti se nakonec netýkalo pouze židů. Potlačováni byli i Romové, protinacisticky smýšlející příslušníci menšin žijících na říšském území i protinacisticky smýšlející Němci.

V rámci projektu Lebensborn, pomocí kterého se Němci snažili pečlivým výběrem jedinců splňujících přísná vzhledová, fyzická a duševní kritéria vyšlechtit jakéhosi nadčlověka, byli ze společnosti vyloučeni i fyzicky či duševně postižení lidé.

Úkol

Na základě Norimberských zákonů a jejich prováděcího zákona zkuste určit, zda by tito lidé byli považováni za židy, míšence nebo říšské občany. Všechny posuzované osoby i jejich prarodiče a rodiče se narodili na území říše a jejich rodným jazykem je němčina.

1) Posuzovaná osoba pochází ze smíšené židovsko-katolické rodiny. Matka i její rodiče byli členy židovské obce. Posuzovaná osoba byla v době vydání Norimberských zákonů také členem židovské obce, ale po vydání zákonů z obce s celou rodinou vystoupila a konvertovala ke katolické církvi.

2) Posuzovaná osoba se narodila do smíšené židovsko-katolické rodiny. Matka je katolička, stejně jako byli její rodiče. Otec byl v mládí členem židovské obce, ale v podstatě jen proto, že členy židovské obce byli i jeho rodiče. Už je to dlouho, co otec z církve vystoupil, a židovské náboženství nepraktikuje. Ani posuzovaná osoba židovské náboženství nepraktikuje a není členem židovské obce, spíše se přiklání k České církvi bratrské. Manžel posuzované osoby byl do vyhlášení Norimberských zákonů členem židovské obce, poté z ní vystoupil.

3) Posuzovaná osoba se narodila 2. srpna 1936 matce, která je i s celou rodinou katolička. Všichni prarodiče otce posuzované osoby byli členy židovské obce, ale ještě před vydáním Norimberských zákonů z ní vystoupili. Otec posuzované osoby je členem České církve bratrské, židovské náboženství nikdy nepraktikoval. Bohužel rodiče posuzované osoby se nestihli vzít, protože otec zemřel. Posuzovaná osoba je tedy nemanželského původu.

4) Posuzovaná osoba pochází ze smíšeného židovsko-katolického manželství, které se rodičům podařilo uzavřít v cizině dne 10. října 1935.

5) Posuzovaná osoba je členem České církve bratrské, stejně jako byli i její rodiče. Židovské náboženství nikdy nepraktikovala, ani její rodiče, a ani s ním nesympatizuje. Její prarodiče z matčiny strany ale byli v mládí členy židovské obce a teprve poté konvertovali k České církvi bratrské. Dědeček

z otcovy strany, katolík, si vzal židovku, která také konvertovala na křesťanskou víru. O krátké příslušnosti prarodičů k židovské obci nemá posuzovaná osoba ani tušení.

ČÁST 2 – ZÁKLADNÍ POJMY

ZADÁNÍ

Nejprve zkuste pojmy vysvětlit vlastními slovy, řekněte si ve třídě, co si pod nimi představujete. Poté se podívejte do slovníku cizích slov na přesnou definici těchto pojmů.

Pojmy k vysvětlení

antijudaismus	perzekuce
antisemitismus	pogrom
árijská rasa	porajmos
deportace	rasová diskriminace
genocida	sionismus
holokaust	šoa
nacismus	xenofobie

ČÁST 3 – DISKUSE

ZADÁNÍ

Diskutujte ve třídě nad danými otázkami i nad dalšími tématy, která vás k této problematice napadnou, případně nad věcmi, které si ještě chcete ujasnit.

Otázky pro diskusi

Proč myslíte, že byli Židé tak neoblíbení?

Myslíte si, že jsou Židé neoblíbení i dnes?

Jak vnímáte jejich postavení vy?

Jak jejich postavení vnímáte z médií u nás, jak ze zahraničí?

Jak jsou na tom v našem státě jiná etnika? Například Romové, Vietnamci a další přistěhovalci?

Myslíte, že by se v dnešní době mohla situace podobná židovskému vyloučení ze společnosti pomocí zákonů opakovat?

Jak vnímáte otázku přistěhovalectví z jiných zemí? Berou jinde přistěhovalce jako problém, nebo jako přínos?

Proč si myslíte, že ve společnosti vzniká napětí, které vede k vyloučení některých skupin lidí?

Jak si myslíte, že by šlo takovému napětí zabránit?